

ОБРАЗ АВТОРА У ТЕЛЕВІЗІЙНОМУ ДОКУМЕНТАЛЬНОМУ ТЕЛЕПРОЄКТІ «РЕАЛЬНА ІСТОРІЯ»

Діана Федорук,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність 061 Журналістика,

Тернопільський національний педагогічний університету
імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник –

кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Наталія Дашенко

Мета дослідження полягає в окресленні індивідуальних прийомів журналістської праці, що формують образ автора телепроекту. **Об'єкт:** телевізійний документальний телепроект «Реальна історія». **Предмет:** прийоми професійної діяльності журналіста, сценариста, продюсера та автора документально-історичних проєктів Акіма Галімова.

За останні роки в Україні почали знімати багато документальних телепроектів: спецпроекти, репортажі про сучасні події, історію, факти та видатних особистостей. Одним із таких документальних телепроектів є «Реальна історія», створений телеканалом 1+1 та Акімом Галімовим.

Акім Галімов – керівник управління виробництва, продюсер, ведучий та автор низки історичних програм на «1+1 Україна» («Україна. Повернення своєї історії» [11], «Таємниці великих українців» [10], «Рашизм. Історія хвороби» [8] тощо), які розвінчують імперські міфи та розповідають глядачам правдиву історію України. Його мама кримська татарка, тато – казахський татарин. Їх родини були змушені виїхати до Узбекистану через радянську політику. Батько служив на Далекому Сході – там Акім і народився. У 1990-х родина переїжджає в Крим, а після анексії півострова – до Ірпеня. Акім Галімов закінчив факультет журналістики Севастопольської філії Московського державного університету ім. М. Ломоносова. Шість років працював у новинах на «Інтері», «Першому національному», тепер – на «1+1» [2].

За словами журналіста, ще на «Інтері» він почав готувати сюжети, більші за новинні. Це були своєрідні міні-фільми. Потім його запросили на «1+1», де Акім Галімов працював у «Табу» з Миколою Вереснем. Програма закрилася, і творча команда почала пропонувати нові ідеї для проєктів. Згодом вийшов фільм «Жінка-банкомат» про українських заробітчанонок, які майже усе життя працюють в Італії, далі – про життя ромів «Циганська кров». З цих стрічок і почалися «документальні» кроки Акіма Галімова на «1+1» [1].

З 2016 р. Акім Галімов та його команда розпочали створення циклу історичних документальних фільмів для телеканалу «1+1». Серед них можна виділити такі: *«Україна. Повернення своєї історії»*, *«Тасмниці великих українців»*, *«Скарби нації»*, *«Тасмничий манускрипт»* та ін. Задовго до повномасштабного вторгнення вони розпочали свою просвітницьку діяльність, зокрема з циклу історичних фільмів *«Україна. Повернення своєї історії»*. Зацікавлення історичним контентом значно зросло після 24 лютого 2022 р., оскільки люди почали активно шукати та відтворювати свою ідентичність.

Міні-фільми про історію України набули великої популярності і збирають тисячі переглядів. Наприклад, відео *«Що Москва ховала у Києво-Печерській лаврі?»* [13], опубліковане 9 лютого 2024 р., станом на 27 лютого набрало 1,7 млн переглядів. Рекордна кількість переглядів – 2,3 млн – належить випуску документального проєкту *«Реальної історії»* з назвою *«Чому путін тремтить від людей? Тасмниця очільника рф»* [12].

Спробуємо з'ясувати, яку роль в успіху цього документального телепроєкту відіграє образ автора?

У телевізійних документальних проєктах образ автора асоціюється з обізнаною, авторитетною особою, яка прагне подати факти та інформацію в переконливий і привабливий спосіб. Таких людей вважають експертами у своїй галузі: вони проводять ретельні дослідження, інтерв'ю та розслідування, щоби надати глядачам цінну інформацію та різні погляди щодо актуальних тем і проблем. Крім того, в образі автора може відобразитися пристрась до оповідей і прагнення повідомляти сенси, які спонукають

до роздумів, до критичного мислення, до пізнання навколишнього світу.

В інтерв'ю для онлайн-видання «MediaLab» Акім Галімов говорить, що для нього документальне кіно – це справжня, жива історія, подана цікаво. «Найскладніше у документалістиці – це те, що я постійно досліджую – як зробити історію цікавою. Це питання, на яке я не матиму остаточної відповіді, мабуть, ніколи. Бо для цього немає універсальних формул, а є тільки прийоми, які я назвав вище. Кожна історія – унікальна і потребує оригінального підходу. Для цього нам, журналістам, потрібно бути психологами, щоб вміти працювати з людиною» [1].

Одну й ту ж подію можна представити по-різному: як чистий факт або використовуючи художні образи. Відштовхуючись від суб'єктивної авторської побудови телевізійного документального фільму, теоретик-документаліст Біл Ніколс виділив шість видів документалістики: поетична; наглядова; рефлексивна; описова; спільна / інтерактивна; перформативна [6].

Огляд цих видів документальної телетворчості дає підстави зарахувати проєкт «Реальна історія» до спільної / інтерактивної документалістики. Це – документальні фільми, в яких об'єднані поетична та описова документалістика із додаванням режисера як оповідача. Це – інклюзивний і спільний процес, який залучає колектив творців до розробки, проведення збору і поширення їх власної історії. Якщо у наглядовій моделі дається уявлення про те, як бути у конкретній ситуації, то в інтерактивній – глядач може зрозуміти як бути режисеру, що він відчуває та як бачить усе навкруги. Режисер-документаліст не лише спостерігає за об'єктами зйомки, а й взаємодіє з ними. Він стає «соціальним актором», який впливає на хід подій у кадрі, його голос підштовхує до запитань. Такий фільм створюється на взаємодії теледокументаліста та героя.

Переглядаючи випуски проєкту на платформі YouTube [9], можна зрозуміти, що автор відіграє у ньому ключову роль. Адже майже у кожній назві, окрім тематики відео, названо автора: «Як з 1991 до 2024 знищувати нашу армію? Реальна історія з Акімом Галімовим», «Хто віддав нашу ядерну зброю? Реальна історія з Акімом Галімовим», «Коновалець проти радянського союзу. Реальна історія з Акімом Галімовим» та ін.

Автор завжди називає себе на перших хвилинах випуску. Після вступу та озвучення питань, які розкриватимуться упродовж відео, він каже: «Мене звати Акім Галімов і це «Реальна історія». Він часто з'являється у кадрі: спілкується з істориками, археологами, очевидцями певних подій чи іншими героями, залученими в цей документальний телепроект. Веде репортажі з важливих місць, які висвітлюються у відео. Тобто глядач не лише чує його голос за кадром, який часто у документальних відео відходить на другий план, а й бачить його особисту участь у кожному відео.

Образ автора того чи іншого телепроекту полягає в стильовій індивідуалізації, художньо-мовленнєвому вираженні, у відборі і представленні лексичних і синтаксичних одиниць, у підборі музики, зображень, супровідного відеоряду та в загальному композиційному втіленні. Тобто образ автора – це «центр художньо-мовленнєвого світу, в якому відображається естетичне ставлення автора до власного» проекту [5].

«Реальна історія» – це не сухі вихідні дані та факти. Кожен документальний міні-фільм має пропрацьовану сюжетну лінію, продумані максимально цікаві сюжетні ходи. Акім Галімов у своїх розповідях використовує драматургічні прийоми, щоб якнайкраще розкрити ідею.

Майстерність журналіста полягає у тому, аби вибудувати історію так, щоби дія почалася саме у той момент, коли поруч є камера. Тому при перегляді випусків немає відчуття акторської гри чи штучності у словах героїв. Навпаки, виникає враження, що всі герої спеціально зібрались в одному місці, щоби поділитися своїми відомостями з автором, а він – зі своєю аудиторією. Акім Галімов налаштовує певну взаємодію з героями своїх програм, викликає їхню довіру, що глядач відчуває як живі емоції спілкування. За словами автора проекту, в процесі знімання герої не завжди можуть одразу відкритися, тому доводиться просити їх бути безпосередніми, виявляти настрій та емоції. Автор стверджує, що ніколи не змушує людину робити те, чого вона не хоче або чого ніколи не зробила б сама: «Що більше ти проводиш часу з ним, то більше герой відкривається. Я не кажу, що потрібно з ним жити чотири роки, як буває у деяких випадках. Достатньо провести разом кіль-

ка днів. Мета журналіста – дати героєві такі аргументи, аби той і сам був зацікавлений у створенні фільму» [1].

У кожного журналіста, письменника чи продюсера є свої лайфхаки, які допомагають у роботі. В інтерв'ю для онлайн-видання «MediaLab» Акім Галімов поділився одним із них. Він каже, що є люди, які не можуть говорити на камеру. Тоді можна спробувати записати героя у неформальній атмосфері, робити так звані лайви. Не акцентувати: «Василь, приготуйся, я увімкнув камеру». Натомість, коли герой щось робить, то просто це знімати» [1].

В епізодах Акім Галімов часто говорить про свої враження від побаченого чи почутого, ділиться не лише фактами, а й власними думками чи рефлексіями, які виникли під час підготовки, розслідування та зйомки відео.

Кожен випуск «Реальної історії» має певний конфлікт, сценарний план, чіткий фокус історії, зав'язку, кульмінацію та розв'язку. Конфлікт може бути явний або прихований. Автор будує історії так, щоби одразу визначити проблему, але вести до точки конфлікту поступово, а в кульмінації дати найемоційнішу сцену.

Акім Галімов звертається до глядача так, ніби стоїть навпроти нього і проживає всі ці моменти разом із ним. Використовує для цього фрази «Ми зараз з вами знаходимося...», «Бачите...». Важливо, що автор телепроєкту звертається до глядачів, називаючи їх «друзями». Ці форми спілкування роблять випуски особистими, створюють близькі та довірливі відносини між автором та аудиторією, викликають відчуття спільності й згуртованості, що сприяє взаєморозумінню, покращенню сприйняття інформації, підвищує рівень емоційної причетності.

Музичний супровід теж є складовою образу автора у телевізійному документальному телепроєкті. Музика лунає протягом всього випуску, але змінює емоційне навантаження залежно від того, що розповідає Акім Галімов. Вважаємо, що в кожному епізоді вона підібрана доречно.

Розглянемо детально окремий випуск телепроєкту «Реальна історія» задля уважного простежування журналістської майстерності та вираження образу автора. Для розгляду обираємо ви-

пуск *«Який Хмельницький був насправді? Реальна історія з Акімом Галімовим»* [14]. Акім Галімов пропонує відділити міфи, навіязані російськими пропагандистами, від реальних подій та фактів і дослідити, ким насправді був Богдан Хмельницький. Автор послідовно відтворює події, розпочинаючи з представлення гетьмана, короткої інформації про нього, що служить для зацікавлення та спонукає до подальшого перегляду. Випуск складається з шести частин, переплетених між собою: логічне завершення однієї плавно переходить в початок іншої.

Фільм насичений великою кількістю даних: назв, імен, дат, цифр. Часом глядач може заплутатися в потоці інформації, яку необхідно запам'ятовувати та зіставляти, щоби не втратити сенсу того, що відбувається на екрані. Аби допомогти глядачеві, паралельно з розповіддю це демонструється на екрані з використанням зображень, цитування висловів гетьмана, уривків із фільмів. Основа зацікавлення для глядача – динамічний сюжет.

Більшу частину випуску чути закадровий голос автора, а коли він з'являється на екрані, то фокус спрямований на нього. В кадрі немає нічого зайвого, що відвертало б увагу глядача від мовця та інформації, яку він повідомляє. Використано схему світла, яка робить кадр візуально глибоким, пропорції обличчя правильними, приховує недоліки. У кадрах з автором використано два плани: середній та крупний, які змінюють один одного. Таке чергування не дає глядачеві втомитися: середній план допомагає сфокусуватися на ведучому, показує мову його тіла, крупний – підкреслює емоції.

Випуск завершується влучною фразою Акіма Галімова, на яку відгукнулося багато глядачів у коментарях: «Століттями тут (в Україні) панували інші імперії, але століттями тут був і спротив, що, зрештою, привів до логічного фіналу – створення незалежної України».

Акім Галімов обізнаний та авторитетний журналіст, який подає факти та інформацію в переконливий і привабливий спосіб: не у класичному розумінні «інформування», а поєднуючи з художніми формами. Автор виробив індивідуальний підхід до реалізації напрацьованого матеріалу в документальному телепроекті

«Реальна історія». Він розповідає про вкрадені, приховані та забуті сторінки нашої історії не тільки як документаліст, а й використовує образність, емоційність, традиційні прийоми драматургії, які часто еволюціонують у щось нелінійне та оригінальне. Залучено також сучасні технічні можливості: монтаж, музичний супровід, відтворення архівних документів, 3D-візуалізацію.

Висновок. На основі проведеного аналізу приходимо до висновку, що у телевізійному документальному телепроєкті «Реальна історія» образ автора простежується у виборі тем, побудові сюжетних ліній, відборі героїв, пошуку та аналізі інформації, у залученні архівних матеріалів, у використанні цікавих сюжетних ходів, драматургічних прийомів, у загальному композиційному втіленні, у мовленнєвому вираженні ідей, у монтажі та у відборі музичного супроводу. Тобто образ автора у цьому документальному проєкті виявляється як синтез індивідуальних світоглядних орієнтирів і журналістської майстерності Акіма Галімова.

Список використаної літератури

1. Акім Галімов: «Стандарти документалістики залежать від совісті і власних меж». *MediaLab* : онлайн-видання 12.10.2016. <https://medialab.online/news/akim-galimov-standarty-dokumentalistyky-zalezhat-vid-sovisti-i-vlasny-h-mezh/>
2. Галімов Акім Альфадович. *Вікіпедія*: <https://uk.wikipedia.org>
3. Копейцева Л. П. Проблема автора та авторської позиції в сучасному літературознавстві. *Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г. Сковороди* 2009. Вип. 58. С. 168–173. [http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/1695/1/Nzl_2009_2\(1\)_25.pdf](http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/1695/1/Nzl_2009_2(1)_25.pdf)
4. Коробко В. І. Телевізійна документалістика та її види. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Каразіна. Серія: Соціальні комунікації*. 2018. Вип. 11. С. 30–35. <https://periodicals.karazin.ua/sc/article/view/11655>
5. Микитів Г., Савчин Л. Експлікація образу автора в сучасному медіатексті. *Стиль і текст* : зб. наук. ст. 2006. Вип. 7. <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1936>
6. Nichols B. *Introduction to Documentary*. Bloomington : Indiana University Press, 2001. 224 p.

7. «Скіфське золото». Що насправді повернули в Україну? Реальна історія з Акімом Галімовим. <https://www.youtube.com/watch?v=Uhqq6MSsuxY>
8. Рашизм. Історія хвороби. *I+I* – загальнонаціональний телеканал: сайт. <https://1plus1.ua/rasizm-istoria-hvorobi>
9. Реальна історія. <https://www.youtube.com/@realnaistoriya>
10. Таємниці великих українців. *I+I* – загальнонаціональний телеканал: сайт. <https://1plus1.ua/tag/taemnici-velikih-ukrainciv>
11. Україна. Повернення своєї історії. *I+I* – загальнонаціональний телеканал: сайт. <https://1plus1.ua/ukraina-povernenna-svoei-istorii>
12. Чому путін тремтить від людей? Таємниця з минулого очільника рф. <https://www.youtube.com/watch?v=pmfxVlhxPA4&t=368s>
13. Що москва ховала в Києво-Печерській лаврі? Реальна історія з Акімом Галімовим. <https://www.youtube.com/watch?v=cVjIr0YVb2o&t=34s>
14. Яким Хмельницький був насправді? Реальна історія з Акімом Галімовим. <https://www.youtube.com/watch?v=UrgoLpvI8A8>